

Historische Kring Maarssen

Wilt U...

- een huis, bungalow, flat of boerderij kopen of verkopen?
- een taxatie laten verrichten door beëdigde taxateurs?
- een passende verzekering sluiten?
- een financiering of hypotheek nemen?
- of alleen een persoonlijk advies over deze zaken?

**Makelaars en taxateurs
erkend assurantie agenten**

bel dan:

Maarssen, Raadhuisstraat 21 A
Telefoon 03465 - 4644

Maarssenbroek-
Dulvenkamp

Loenen a/d. Vecht, Brugstraat 6
Telefoon 02943-3944

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1

Maarssen - Telefoon 03465 - 2081

**Goud en zilver kopen
is een kwestie van
vertrouwen!**

**KIES DAAROM:
JUWELIER - HORLOGER**

Kaatsbaan 28 - Maarssen - Telefoon 03465 - 1806

Orgaan van de „Historische Kring Maarssen“

(Opgericht 11 sept. 1972, goedgekeurd bij k.b. van 25 april 1973)

Bestuur

Drs. D. Dekker, voorzitter
D. v. d. Berg, secretaris
Bloemstede 451, Maarssen
tel.: 03465-2401
N. v. Tricht, penningmeester
giro: 2907376

Mevr. A. H. Hogenhout-Hofman
J. H. Witte
A. de Zwart
Mevr. J. G. Zwijs-Brink

Redactie

D. Dekker, J. N. Servaas en J. H. Witte
Redactie-administratie: D. v. d. Berg, Bloemstede 451, Maarssen,
tel.: 03465-2401.

Bevolking van Maarssen op 28 februari 1815

Onderstaande lijst betreft uitsluitend de bewoners van het dorp Maarssen, dus niet van Nieuw-Maarsseveen, waartoe Diependaalse Dijk, Klokjeslaan, Zandpad, Kortelaan, Driehoekslaan behoorden.

Het getal der gehele bevolking	1357
Hoeveel van het mannelijk geslacht	623
Hoeveel van dat geslacht beneden 18 jaar	247
Hoeveel boven de 18 tot de 50 jaren	234
Hoeveel daarboven	142
Hoeveel van het vrouwelijk geslacht	734
Hoeveel gehuwden, weduwnaars en weduwen	507
Hoeveel van de Gereformeerde Godsdienst	527
Hoeveel van de Roomschegezinden	687
Hoeveel van de Luterschen (Evangelische)	43
Hoeveel van de Doopsgezinden (Menonieten)	2
Hoeveel van de Joden (Hoogduitsche)	90
Hoeveel van de Joden (Portugeesche)	8
Hoeveel armen (in gestichten of daarbuiten)	107
Hoeveel van de armen onderhouden door de Roomsche Kerk	34
Hoeveel van de armen onderhouden door de Geref. Kerk	73

Aldus volgens een lijst die door Burgemeester F. v. d. Vliet na een nauwkeurige telling, zoals hijzelf vermeldt, werd opgemaakt op 28 februari 1815.

N. B. Het aantal Joodse inwoners was tussen 1800-1815 sterk teruggelopen. Velen trokken naar Utrecht, waar vóór 1815 voor hen een vestigingsverbod gold.

Criminaliteit in Maarssen anno 1815

Het afschrift van een proces-verbaal in het archief van Nieuw-Maarsseveen geeft ons niet alleen het verhaal van een brutale poging tot afpersing, maar ook gegevens over het leven van alle dag in Maarssen in het jaar 1815. Het décor wordt gevormd door de Diependaalse Dijk, de buitenplaats Diependaal, die ongeveer tussen de Kortelaan en de Royaardslaan lag, de nachtschuit en enige Maarssense kroegen.

Men kan misschien beweren, zoals men nu zo vaak hoort, dat het misdadig gedrag veroorzaakt werd door gebrek aan politie-toezicht. Immers twee jaar later kwam er op last van de provinciale Overheid een reglement op het gaan van vaste Klep en Stillewachts, een reglement dat in 1826 nog strakere vormen kreeg, zoals U elders in dit blad kunt lezen. De gelegenheid maakt de dief. Het is echter ook mogelijk, dat in dit geval de gelegenheid of omstandigheid een groot welvaartsverschil was tussen berooid en bemiddeld. Het proces-verbaal, dat we hier, wat de ondervraging betreft, met letterlijke citaten zullen weergeven, werd op last van de Officier bij de Rechtbank van Eerste Aanleg, zitting houdende te Utrecht geschreven. Er was haast bij, want de Officier van de Rechtbank verzoekt het proces-verbaal hem "zo schielijk mogelijk te geworden, ja indien het kan met brenger dezès mee te geven".

Op de avond van 19 november 1815 zijn op Huize Diependaal zes heren bijeen, nl. de Burgemeester Jasper van der Helm, zijn vader, notaris Fred. Hendrik van der Helm, Pieter van Graafland, Alexander van Westerholt, Jan Elias Huydecoper en Johannes Lastdrayer. Het is half negen als de bel overgaat en "door de beide meiden wordt opengedaan", zoals het in het verbaal luidt. Een onbekend manspersoon overhandigt een brief, met de mededeling dat hij daarvoor geen port behoeft. De man zegt daarop goedenavond en verwijdert zich. Een van de dienstboden ziet dan bij het hek nog een tweede manspersoon staan. De brief die de burgemeester te lezen krijgt, blijkt een

brandbrief te zijn, met het bevel de somma van één duizend gulden in contanten, of wel zoveel geld als mogelijk is en de rest in gouden of zilveren bijouterieën, binnen een kwartier op een plaats voor Mariënhof (hoek Klokjeslaan) op de weg te leggen.

Van der Helm, van Graafland en Westerholt snellen naar buiten en zien bij het hek twee personen, die hen verdacht voorkomen. Met behulp van de andere heren en de knecht van van der Helm worden de "manspersonen" gearresteerd.

De knecht en zijn zoon herkennen de twee mannen als degenen, die zij eerder op de avond heen en weer zagen wandelen op de Diependaalse Dijk, toen zij in het dorp op bezoek waren geweest.

Bij de ondervraging zegt de een Pedro Salis te heten, geboortig uit Spanje en de ander Jacobus K., geboren te Delft, waar zijn vader advocaat en notaris was geweest. Jacobus K. beweert bovendien dat hij luitenant is bij het tiende Bataillon Landsmilitie. De dienstboden herkennen in Pedro Salis de man, die de brief overhandigde, terwijl volgens één van de dienstmaagden Jacobus K. in gestalte overeenkwam met de man bij het hek. Bij de verdere ondervraging komen alle antwoorden van Jacobus K. Hij zegt dat Pedro thuis is in de herberg "de Tamboer" buiten de Weerd in Utrecht en dat hij zelf gelogeerd is ten huize van een gepensioneerd luitenant op Schoonoord aan de Rode Brug.

Ze zijn om zeven uur uit Utrecht vertrokken.

Vraag: "Waar was U lieder weg naar toe?"
Antwoord: "naar Breukelen".

V.: "Waarom de Straatweg dan niet gegaan en gehouden?"

A.: "We zijn tot dit dorp de straatweg gegaan, edoch toen verdwaald alhier gekomen".

V.: "Hoe zoudt gij lieden dan nu te Breukelen komen en wat moet gij lieden daar dan doen?"

A.: "Wij waren door iemand, bij ons onbekend, in het Dorp onderricht dat wij ook langs deze weg in Breukelen kwamen en aldaar zou ik (K.) Pedro in de Utrechtse

Royaardslaan-Kortelaan. Hier ongeveer lag het landgoed Diependael.

nachtschuit op Amsterdam brengen. Wij moesten in Utrecht nog een uur wachten en dachten daarom maar tot Breukelen te lopen."

Bij fouillering blijkt dat beide mannen geen papieren en zelfs geen penning op zak hebben.

V. : "met de nachtschuit en dat zonder een duit geld?"

A. : "Men neemt daarom wel iemand mede".

V. : "Hebt gijlieden geen Papieren?"

A. : "Onze Papieren hebben wij te Utrecht, ieder daar wij thuis zijn gelaten. Salis was een schelling (= zilveren munt, 30 cts) in zijn kwartier schuldig en heeft daarvoor zo ook een hemd gelaten".

V. : "Hoe komt gij zo bij elkander?"

A. : "Hij is mijn knecht en oppasser. Wij zijn met en tegen den ander in Spanje in dienst in kennis geraakt en hebbende toen elkanders leven beveiligd, waarom dan nu ook de grootste trouwheid bij ons huisvest."

V. : "Gij lieden zeide zo even verdwaald te zijn. Waart gij lieden dan niet meerder te Maarssen geweest?"

A. : "Ja, ik gisterennamiddag om vier uren en hebbende toen nog in een kroegje een glas bier en een borrel gebruikt, hetwelk een zoon van Gijsbert Blommesteyn, genaamd Jan, uit dat kroegje kan bevestigen."

Jan Blommesteyn uit de Vergulde Wagen, waarheen de arrestanten werden gebracht, bevestigde deze bewering en vertelde dat Jacobus K. ook gezegd had, dat hij zeekapitein was en naar de Koloniën zou gaan, maar wachtende was op het uitgaan van de schepen.
Vr. : (aan Jacobus K.) "Wat deed gij gisteren verder in Maarssen?"

A. : "Ik kwam om mijn Colonel A. uit de schuit van Amsterdam in te wachten, dan zie, ik kwam te laat."

V. : "Was gij de weg dan zo spoedig vergeten?"

A. : "Dat is gebleken."

V. : "Waarom hebt gijlieden op heden een wijl heen en weder voor Diependaal gelopen, zoals gezien is?"

A. : "Omdat wij het oneens werden van al of niet terug te gaan."

V. : (nadat men Jacobus K. de brandbrief heeft voorgehouden, die hij hortend en bevend leest): "Waarom zij gij nu zo confuus?"

A. : "Gij lieden zoude ook wel confuus zijn, indien gij dusdanig onschuldig gevangen genomen werd. Ik weet niets van de zaak af, gelijk ook Pedro van het overhandigen van de brief. Pedro verstaat wel alles in het Hollands, maar kan in geen Hollands antwoorden."

Als J. van der Helm hem lachend toevoegt: "Dat zal U wel anders beduid worden", ant-

woordde Jacobus K. : "Gij lacht nu, maar gij zult naderhand wel anders lachen, als ik vrij man ben."

V. : "Wat meent gij daarmee?"

A. : "Dat gij mij dan satisfactie zal moeten geven."

Men vindt bij Jacobus K. enige stukjes lood en vraagt hem: "Wat dacht gij hiermede te doen?" Jacobus antwoordt: "Dat zijn stukjes om in het haar te werken". (Inderdaad werden stukjes lood voor versteviging in pruiken gebruikt; het proces-verbaal vermeldt niet dat Jacobus K. een pruik droeg).

Later toen J. van der Helm de arrestanten voor afronding van het proces-verbaal ging opzoeken, zei Jacobus K. dat hij vijf dubbel-tjes en twee stuivertjes bij zich had toen hij

gevangen genomen werd, maar die had hij doorgeslikt. . .

Op de vraag waarom hij dat gedaan had, antwoordde Jacobus K. : "Omdat ik wel weet dat een gevangene alles afgenomen wordt".

Het proces-verbaal was getekend met de namen: J. van der Helm, F. H. van der Helm, A. J. A. Westerholt, J. E. Huydecoper en P. van Graafland.

We kunnen helaas slechts gissen naar de afloop van deze geschiedenis. Ook blijft de grote haast van de Officier bij de Regtbank van Eerste Aanleg voor ons een raadsel.

Dick Dekker.

Nachtwacht, Klepwacht, Stillewacht

Hieronder kunt U in het reglement nauwkeurig vaststellen wat het verschil is tussen een klepwacht en een stillewacht (artikel 8 en 13). Enige artikels van strikt huishoudelijke aard hebben we in verband met plaatsgebrek niet overgenomen.

Reglement op het Gaan van vaste Klep en Stillewachts in de Gemeente Maarssen.

Burgemeester, Assessoren en Raden van de Gemeente Maarssen:
Gezien hebbende art. 13 van de provisionele bepalingen op het gaan van Nacht of Stillewachts ten plattelande in de provincie Utrecht
Gezien het besluit van Heren Edel Groot Achtbare, de gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht in dato 3 oktober 1817
Gelet op de aanschrijving van Z. E. de Heere Gouverneur des Provincie Utrecht in dato 10 juni 1826
Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1

Er zullen binnen deze gemeente iedere nacht vijf personen wacht doen, waarvan er één de klepwacht en vier de stille wacht zullen uitmaken.

Artikel 2

Den 31 oktober 1826, zal met het gaan der wachts een aanvang worden genomen, hetwelk geduren zal tot den 1st April 1827. Het zal burgemeester, assessoren en gemeente-

raden vrijstaan, onder goedkeuring van gedeputeerden, zodanige wijzigingen te maken als hun zal raadzaam voorkomen (m. a. w. de tijdsbepaling kan gewijzigd worden).

Artikel 3

De personen die tot wachts zullen worden aangenomen moeten zijn boven de 20 en beneden de 55 jaren oud, van een geheel onbesproken gedrag en sterk weerbaar gestel.

Artikel 4

Het staat Burgemeester, assessoren en gemeenteraden vrij zovele personen tot klep en stille wachts aan te stellen, als hun zal raadzaam voorkomen.

Artikel 5

De wachts zullen verplicht zijn des avonds om 10 uur hunnen loop te beginnen en die te doen geduren tot één uur voor zonsopgang; zij zullen ook gehouden zijn die gedeelten van de gemeente af te lopen, welke hun des avonds tevoren zullen worden opgegeven.

Artikel 6

Zij zullen des avonds bij de aanvang van hun loop en des morgens alvorens naar huis te gaan, vóór de woning van de Burgemeester of zijn plaatsvervanger, hetwelk hun zal worden opgegeven, tot drie herhaalde reizen toe moeten ratelen en kleppen.

Artikel 7

Iedere klep en stillewacht zal vijftig cents per nacht voor vaste bezoldiging genieten,

hetwelk hem iedere maand door de ontvanger der gemeente zal worden uitbetaald.

Artikel 8

De stillewachts zullen ieder van enen piek en twee van hen van een ratel voorzien worden. De klepwachts zullen ieder een sabel en klep bekomen.

Artikel 9

Zij zullen des avonds hunne geweren moeten afhalen en des morgens vóór tien uren weder geheel onbeschadigd moeten terugbrengen ten huize van de bode op de boete van dertig centen, buiten de vergoeding der schade, die daaraan mocht zijn toegebracht: de bode zal hierop behoorlijk acht moeten geven - ter beloning waarvan de geïncurreerde boete ook ten zijnen voordele wezen zal.

Artikel 10

Zij die binnen één kwartier na 10 uur niet aanwezig zijn bij de aanvang van de loop, zullen als boete verbeuren 30 centen en zij die na dat tijdstip verschijnen, zullen 50 centen boete verschuldigd zijn ten behoeve van de gemeentekas.

Artikel 11

Wanneer een der wachts door ziekte verhinderd wordt zijn beurt waar te nemen, zal daarvan op het laatst des avonds te acht uren aan de Burgemeester moeten worden kennis gegeven, welke de opvolging van een ander in zijn plaats zal bevelen.

Artikel 12

De wachts zullen verplicht zijn in het doen hunner rondes ook alle stegen, lanen en afgelegene hoeken of plaatsen te doorkruisen en overal nauwkeurig rond te zien of er onraad of ongemak bestaat.

Artikel 13

De klepwacht zal ieder uur, zodra hetzelfde op de torenklok van de gereformeerde kerk geslagen heeft, gehouden zijn dat gedeelte van de gemeente af te lopen wat hem zal

aangewezen zijn en bij afwisseling na vooraf met de klep geslagen te hebben luidkeels moeten roepen welk uur geslagen heeft; de stillewacht zal echter in het doen der ronde zacht en bedaard moeten te werk gaan, nie overluid mogen spreken, op gene klompen mogen gaan en de ratel niet anders mogen roeren, dan wanneer hij werkelijk onraad of brand bespeurt, in welk geval de klepwacht ook onafgebroken zal moeten kleppen.

Artikel 14

Iedere klep als stillewacht zal verplicht zijn alle personen welke hem des avonds na 11 uren ontmoeten en hem enigszins verdacht voorkomen aan te houden, hun derzelver voornemen af te vragen en zo het antwoord dubbelzinnig of onvoldoende zijn mocht, de personen te arresteren en in het wachthuis te brengen, waarvan zij dadelijk des morgens de Burgemeester zullen moeten kennis geven, ook wanneer dergelijke lieden enige voorwerpen met zich voeren, welke van smokkel of dieverij verdacht schijnen, zullen zij genoodzaakt die goederen zowel als de bezitters te arresteren en tot de morgen te bewaren, zo lang zij van de Burgemeester ontslagen worden.

Artikel 15

Zij zullen voornamelijk acht hebben te geven op wagens, karren of vaartuigen van welk soort ook, die na elf uren des avonds langs de straten en wegen rijden of de riviere de Vecht doorvaren teneinde daardoor dieverij en smokkel te beletten; en in geval hun iets diergelijks mogt ontmoeten, zullen zij gehouden zijn daarop arrest te leggen.

Maarssen 3 oktober 1826

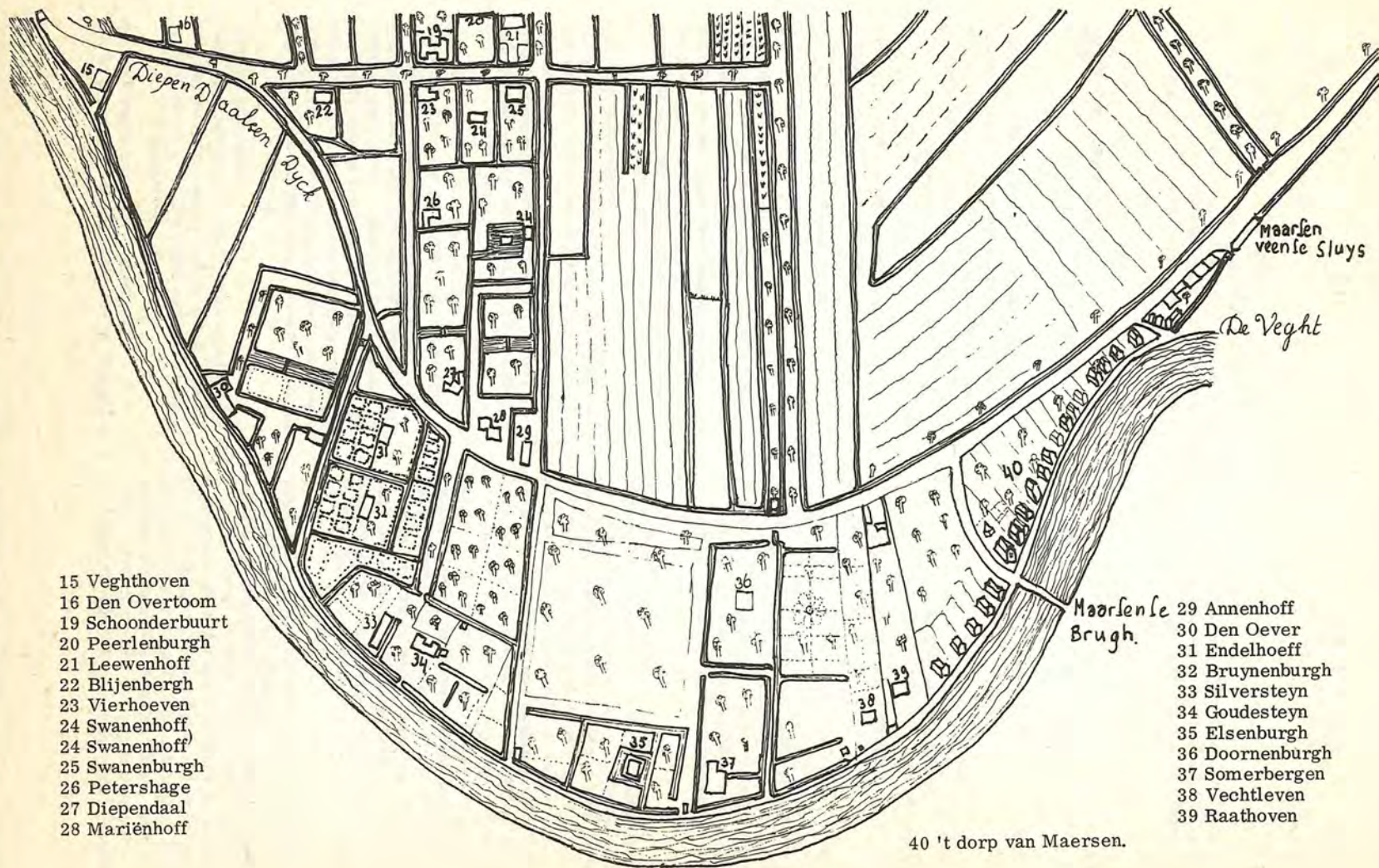
Burgemeester, Assessoren
en Raden voornoemd

F. van der Vliet.

Bij de kaart

De op de volgende bladzij afgedrukte kaart is een gedeelte van een uiterst zeldzame kaart uit de zeventiende eeuw, in bezit van de heer F. Driessen te Maarssen. De kaart is 1,50 bij 1 meter groot en heeft in de linkerbovenhoek een afbeelding van het oude Goudestein, vervaardigd door Jan van der Heyden omstreeks 1665.

De nummers staan voor:

- 15 Vegthoven
- 16 Den Overtoom
- 19 Schoonderbuurt
- 20 Peerlenburgh
- 21 Leewenhoff
- 22 Blijenbergh
- 23 Vierhoeven
- 24 Swanenhoff
- 24 Swanenhoff
- 25 Swanenburgh
- 26 Petershage
- 27 Diependaal
- 28 Mariënhoff

- 29 Annenhoff
- 30 Den Oever
- 31 Endelhoeff
- 32 Bruynenburgh
- 33 Silversteyn
- 34 Goudesteyn
- 35 Elsenburgh
- 36 Doornenburgh
- 37 Somerbergen
- 38 Vechtlevén
- 39 Raathoven

De laatste bewoner van het eens zo statige gebouw Endelhoven, de heer G. P. de Rijk, kan boeiend vertellen over het gebied dat tussen Goudestein en Vechtoever ligt. Hij heeft daar meer dan twintig jaar als hovenier gewerkt en zijn ervaringen vergeleken met wat hij hoorde van zijn voorgangers, die daar eveneens als tuinders sinds 1883 gewoond hebben. Die voorgangers waren: Groenevelt, die er 28 jaar woonde, Kinne-
ging 11 jaar, de gebroeders Bakker 4 jaar en Jan Pos 4 jaar.

Werkend op zijn tuingrond vond de heer G. P. de Rijk muurresten van het eigenlijke Endelhoven op een afstand van 37 meter van de Diependaalse Dijk. De vier funderingen die hij vond, hadden een dikte van 1,20 m. Hij meent, althans zo vertelden zijn voorgangers, dat stenen van die muren omstreeks 1900 gebruikt zijn door aannemer Hageman bij de bouw van het huis van Ir. J. Stigter aan de Vecht.

Veel van wat de heer de Rijk vertelt, sluit aan bij wat de heer J. van Veldhuizen vond in de archiefstukken van het gebouw Endelhoven, dat volgens dat archief maar ook volgens een grote kaart uit de zeventiende eeuw, eigenlijk Bruinenburg heette. In die archiefstukken vond de heer J. van Veldhuizen een akte van 20 september 1755, die handelt over de sloot tussen de Laan van Endelhoven en Vechtoever, dezelfde sloot waarin in het jaar 1660 Rachel, het elfjarige dochtertje van Aren Dias jammerlijk verdronk.

De akte van 1755 bepaalde, dat ter vering van het hoge Vechtwater het Zandpad voor Vechtoever en Endelhoven moest worden opgehoogd. Tevens dat er in de schutdeuren onder het bruggetje in het Zandpad, waar de sloot van Endelhoven met de Vecht in verbinding staat, drie pijltekens moesten komen. De bezitters van de hofsteden: Diependaal (Henskes), Vechtoever (Cloeting), Endelhoven (P. Renouard), Swanenhoff (Landsman), Vierhoven (Alida Meijn) en Petershagen, kwamen overeen, dat tot bescherming van hun grond tegen het Vechtwater die pijltekens de volgende functie moesten hebben. Pijlteken A: Als het water deze hoogte bereikte, stond het moesland van Diependaal nog twee voeten boven het Vechtwater. De schut- of sluisdeuren moesten dan open-

blijven en mochten door niemand gesloten worden.

Pijlteken B: Bij deze hoogte mochten de sluisdeuren slechts dan geopend worden, als het noodzakelijk was dat er iets van of naar de hofsteden vervoerd werd. De deuren moesten 'aanstonds' gesloten worden als het vaartuig voorbij was.

In het contract staat, dat de knecht, tuinman of daghuurder, die de deuren niet onmiddellijk sluit na de noodzakelijke doorvaart, beboet moet worden ten behoeve van de Maars-sense armen! De Heere of Vrouwe van de Plaats in wiens dienst hij heeft gewerkt moet daartoe een ducaat van zijn loon afhouden!

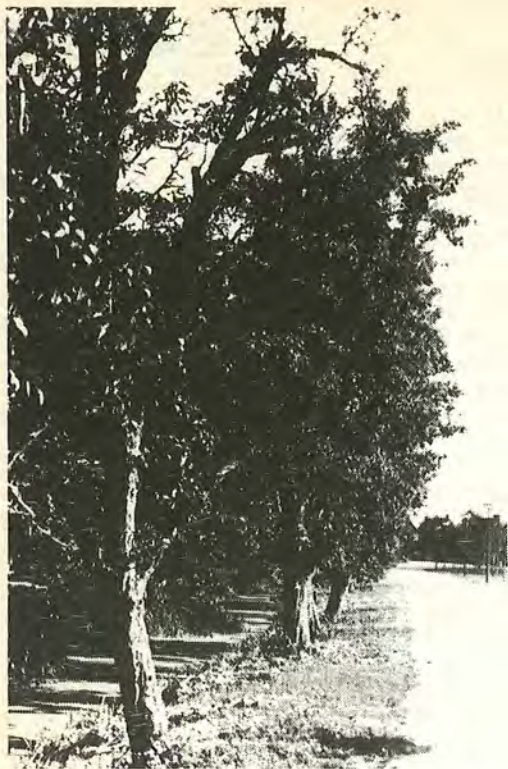
Pijlteken C: Het water staat dan zó hoog, dat de sluisdeuren absoluut gesloten moeten blijven. Gaan ze toch open, dan krijgen de contractanten weer medelijden met de Maarssense armen en geven ze pardon ... houden ze vier ducaten van het loon van de knecht af.

Voorwaar een huichelachtige vorm van armenzorg!

In de laatste oorlog maakte de heer G. P. de Rijk de gleuven en kieren in de sluisdeuren dicht met zakken en planken om het hoge Vechtwater te weren. De Duitsers maakten dit ongedaan door een granaat tegen de deuren te gooien. Aan de andere zijde bij de Diependaalse Dijk hadden de bewoners van het Lanenkwartier een dam gelegd; de sloot van Endelhoven liep namelijk onder de brug van de Diependaalse Dijk door, oorspronkelijk zelfs tot de Zogwetering. De Duitsers gelastten op een zondagmorgen voorbijkomende wandelaars, die dam weg te halen. Enige jaren geleden is de sloot van Endelhoven een doodlopende sloot geworden toen de doorvaart onder de Diependaalse Dijk gedicht werd.

Dat dezelfde sloot tussen Vechtoever en de Endelhovense laan van groot belang was voor genoemde hofsteden blijkt ook uit een iets oudere akte.

In 1746 werd notarieel vastgelegd dat Jacob Zandman van Swanenhoff, Jacob Bolten van Petershagen en Johannes Matroos van Diependaal recht op doorvaart hebben en dat de sloot binnenwaarts voor de brug aan de Vecht met een boom zal worden afgesloten. Deze boom, "met deszelfs ijzer beslag en

ketting" zal voor gezamenlijke kosten worden aangebracht en alle partijen, ook de eigenaar Machado van Vechtoever zullen een sleutel krijgen om aldus vrije doorvaart voor hen te bewerkstelligen. De sloot was in 1746 blijkbaar niet veel breder dan nu, want er werd bovendien overeengekomen, dat genoemde eigenaars "geen schuit of enig voertuig" in de sloot mochten laten liggen.

In ons orgaan jg. 1 no. 3, vindt U op blz. 55 onder de titel "Endelhoven in kort bestek" de namen van de bewoners van Endelhoef en Bruynenburgh. Met die gegevens en met de in dit blad gereproduceerde kaart wordt duidelijk, dat het gebouw dat in onze eeuw Endelhoven genoemd wordt, oorspronkelijk de naam Bruynenburgh droeg en daarvoor Kruidenburg.

Dit Endelhoven, door Dr. Ir. C. L. Temminck Groll gesignaleerd als een uniek voorbeeld van het oudste type buitenhuis, maar door de gemeente Maarssen verwaarloosd, ofschoon het op de Monumentenlijst staat, werd in de akte van 24 februari 1749 beschreven als een "herenhuizinge met een Tuinmans-

Endelhovense laan en de sloot, waarover de akte van 1755 ons zo veel vertelt.

woning (waarschijnlijk het tegenwoordige huis, bij de sluisdeuren aan de Vecht) en een speelhuis aan de Vecht, groot anderhalve morgen." In dezelfde akte staat dat het verboden is om in de gemeenschappelijke sloot tussen het oorspronkelijke Endelhoven en Bruynenburg, secreten of mestbakken te plaatsen.

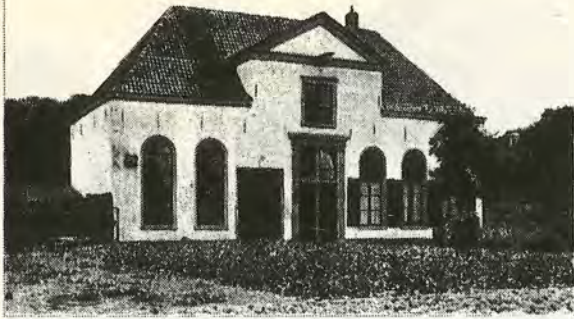
Het oorspronkelijke Endelhoven heeft waarschijnlijk langer bestaan dan in het artikel van de eerste jaargang wordt verondersteld. In akten van december 1783, 1808 en 1827 worden beide plaatsen (Endelhoven en Bruynenburg) bij de beschrijving van het gebied tussen Vechtoever en Goudestein als aanwezige hofsteden genoemd.

Bovendien blijkt uit de jaarstaat van Nieuw Maarsseveen van 1809, dat de eigenaar van Endelhoven, P. Bronkhorst, f 50 belasting voor zijn huis moest betalen. Vergelijken we dit bedrag (waarvan de hoogte o. a. bepaald werd door het aantal vensters) met de f 55 die W. Huydecoper moest betalen voor Doornburgh en de f 63 die J. Huydecoper voor Goudestein en G. L. Dommer voor Vechtoever moesten betalen, dan mogen we aannemen dat Bronkhorst niet op het relatief kleinere Bruynenburg woonde, maar op het grotere, toen nog niet geamoveerde Endelhoven.

In: Wandelingen door Nederland" van J. Craandijk, Haarlem 1882, beschrijft de auteur de slopingswoede die in de eerste dertig jaren van de vorige eeuw ons bezit aan buitenplaatsen teisterde. Dit gold zeker voor de Vechtstreek, waar vooral tussen 1810-1840 vele hofsteden en buitenplaatsen werden gesloopt. (Elsenburg-Daelwijk-Vecht-leven-Moins et Content, Spruytenburg etc.). Bruynenburg (het huidige Endelhoven), dat op kaarten van 1660 en in archiefstukken ook Cruydenburg genoemd wordt, had in de vorige eeuwen de volgende bewoners: Mr. Johan Feckman (1735-1737), Paulus A. Souter (1737-1749) - Isaaq van Mordechay Franco Mendes (tot 1756).

Na 1756 als P. Renouard beide buitenplaatsen in bezit heeft gekregen, zal Bruynenburg qua gebruik gedevalueerd zijn. Maar als Bruynenburg met de nieuwe naam Endelhoven in 1835 verkocht wordt door Jan van den Andel aan mej. Maria Dommer wordt dit anders. In "de Geschiedenis der parochie Maarssen" van R. W. J. Peters, kapelaan te

Endelhoven vroeger

Maarssen, vinden we dat mej. Maria Dommer Endelhoven bestemde voor een stichting tot verpleging van zes arme vrouwen uit de parochie Maarssen. Zij schonk daarvoor tevens het nodige kapitaal. Op 1 november van dat jaar nam zij met een huishoudster de verpleging en zorg op zich voor deze vrouwen. Na haar dood werd de verpleging toevertrouwd aan de Eerwaarde Zusters van O. L. Vr. te Amersfoort. In 1847 kwam in het linker gedeelte een kapel en in 1857 begonnen de Zusters met onderwijs aan kostleerlingen. Toen het aantal leerlingen terugliep, werd er op Endelhoven in 1869 een meisjesschool geopend die onder leiding kwam te staan van Eerw. Zr. Calasance. Aan de overzijde van de Vecht bij Endelhoven, stond in deze jaren de R. K. Kerk, de kerk van Beerensteyn genoemd. Berensteyn was in de zeventiende eeuw de woonplaats van de pastoor Bijleveld van Maarssen. Op het eind van de 18de eeuw werd dit huis R. K. Kerk en bleef dit tot 1885. Waarschijnlijk heeft de aanwezigheid van de kerk aan de overzijde van de Vecht, Pieter van Cranenburgh (neef van wijlen Maria Dommer) ertoe gebracht om in 1844 een verzoek te richten aan Gedeputeerde Staten van Utrecht om toestemming voor het bouwen van een schuithuis voor Endelhoven aan het Zandpad. Zusters en leerlingen moesten overvaren om de kerk te bezoeken. De toestemming werd verleend. Het schuithuis moet in de Vecht hebben gelegen, gezien de toestemming van Waterstaat. In september 1883 wordt in het Heerenlogement te Maarssen (nu Prins te Paard) En-

delhoven verkocht aan J. Hageman te Breukelen.

In het proces-verbaal wordt de volgende beschrijving gegeven: Herenhuizinge, gebouw ingericht voor schoollokalen, tuinmanswoning, schuithuis en steiger, schuur, terrein van vermaak, moestuin, bosch, wegen en water. In de verkoop waren niet begrepen:

1) vier gedeeltelijk, vaste kasten op de slaapkamers van het Heerenhuis; 2) de voorwerpen in de kapel aanwezig en 3) de bel met Stoel op het huis.

De heer G. P. de Rijk vertelde dat er twee schoollokalen waren en dat het huis oorspronkelijk slechts één verdieping had met een zoldering over het hele huis.

Wel was er een kamertje boven de gang in het middenstuk tussen kapel en woning en is er een opkamer naast de keuken aan de achterzijde. De Rijk liet door de aannemers R. v. Fulpen en J. de Bruin een verdieping aanbrengen tussen zoldering en begane vloer, waardoor de boogramen weer functioneel werden.

Na een recent bezoek aan het oude Endelhoven waren we triest gestemd (zie foto 1976). We vroegen ons verslagen af, wat nu de bedoeling kan zijn van de overheid met het samenstellen van lijsten van onroerende monumenten, zoals artikel 9 van de monumentenwet voorschrijft. Dat kan toch niet betekenen dat je met het aanbrengen van prikkeldraad om het monument heen, aan je verplichtingen hebt voldaan? Zo wordt het kostbare monument slechts een speelbal voor storm, regen, vorst en baldadigheid.

Endelhoven - september 1976

Wie is de eigenaar? De gemeente Maarssen!! Wandelend naar huis door de eeuwenoude Endelhovenlaan, die vroeger geflankeerd werd door eiken en beuken, kijk je naar rechts en zie je het pas aangelegde fraaie plantsoen. Je krijgt weer vertrouwen. Het gemeentebestuur heeft de beste bedoelingen met het schoonste dorp aan de Vecht! Rijk, provincie en de Culturele Raad van Maarssen willen Endelhoven behouden. Thuisgekomen, raadpleeg je nog eens de monumentenlijst en ja hoor, daar staat het: "Endelhovenlaan 1. - Endelhoven. Gepleisterd rechthoekig landhuis. Verhoogde middenpartij afgedekt door tympanon. In de 19e eeuw tot orangerie verbouwd doch in

wezen waarschijnlijk 17e eeuws voorbeeld vroeg type hofstede. - Maarsseveen A - 2099. Eigenaar: de Gemeente Maarssen.

J. van Veldhuizen

D. Dekker.

1) Uit het genoemde archief blijkt dat Dr. R. van Luttervelt in: "De Buitenplaatsen aan de Vecht", pag. 23 zich vergist, als hij schrijft: "Endelhoeff - Jacob van Naarden schonk het huis op 2 september 1809 aan het Rooms Katholieke Maagdenhuis te Amsterdam". Deze stichting is namelijk nimmer eigenaar van Endelhoven geweest. Wel trad ze in 1785 op als executeur-testamentair van Jacob van Naarden.

Kroniek van Nimmerdor

De redactie meent dat de vele lovende reacties op het eerste gedeelte van de Kroniek van de heer E. J. Rinsma, gehonoreerd moesten worden. Daarom hier het tweede deel, tevens slot.

Een modern tuinbouwbedrijf
Na de sluiting van de zuivelfabriek had Van Vloten het plan opgevat om op het hogere gedeelte van de Bèthunepolder de tuinbouw te introduceren. Daartoe wilde hij het com-

plex van de zuivelfabriek tot woonhuis ombouwen en op de grond eromheen een modern tuinbouwbedrijf stichten. Dit zou zich behalve met de produktie van de gangbare soorten groenten ook met onderzoek bezighouden naar nieuwe, winstgevende tuinbouwkultures. De moderne tuinbouw was ook in de provincie Utrecht in opkomst.

In 1905 werd in Utrecht de Vereeniging Groenten- en Vruchten-veiling "Utrecht en omstreken" opgericht. Kortom, de vaart zat erin.

Nimmerdor

Op het eerste gezicht lijkt de grond in het Maarsseveense gedeelte van de Béthunepolder - veen gemengd met meer of minder zand - wel geschikt voor tuinbouwgewassen en dat was ook het uitgangspunt van Van Vloten bij de stichting van Nimmerdor. Het onkruid was natuurlijk ook voor deze bedrijfstak niet leuk, maar dit bezwaar was niet onoverkomelijk. Een sterker nadeel was wel het korte groeiseizoen doordat - tengevolge van het koude kwelwater - de grond in het voorjaar later warm werd, terwijl in een nat najaar de groei weer te vroeg uit de grond was.

Maar het feit dat de grond altijd vochtig was, was voor de tuinbouw met zijn dikwijls drie teelten per jaar, een gunstige faktor.

Nimmerdor kwam op gang.

Over de tuinderij van Van Vloten vernamen we interessante bijzonderheden van de in 1895 geboren heer H. Scholten te Maarssen. Hij is de zoon van de heer G. Scholten, die sinds 1893 een kwekersbedrijf had aan de Zandweg. Deze pachtte gedurende de jaren 1912-1919 in de Béthunepolder een stukje grond van 40 are van Van Vloten. Dit lag tussen het land van Ammerlaan en de laan van Nimmerdor in. Hij nam er proeven met rozen, sering, hulst en bomen.

Zijn zoon, de reeds genoemde heer H. Scholten, vertelde:

"Ik kwam als jongen al veel op de zogenaamde Westlandse tuin van Van Vloten die aan de Middenweg lag, ongeveer ter hoogte van Nimmerdor. Mijn oom, P. C. Elferich, die uit het Westland afkomstig was, was daar baas.

Deze Westlandse tuin was het eigenlijke produktiebedrijf. Bij Nimmerdor zelf lag een siertuin en stond een kasje voor liefhebberij. Later kwamen daar nog enkele bakken bij. Op de Westlandse tuin waren veel méér bakken, afgedekt met éénruiters, waarin gele komkommers, bloemkool, pos-

telein, spinazie enzovoort werden gekweekt. Buiten verbouwde men andere koolsoorten, bonen en aardappelen. Mijn oom bracht de produkten naar de groentenmarkt in de Waterstraat in Utrecht, waar hij ze aan de handel verkocht". Tot zover de heer Scholten.

Vermeldenswaard tenslotte zijn ook de proeven met nieuwe graszaadmengsels die meer op het drassige weiland van de polder zouden zijn afgestemd dan de bestaande. De goede grassoorten werden namelijk al te zeer verdrongen door het onkruid dat op deze natte grond zo welig tierde. De onkruidzaden kiemden er gemakkelijk en het kweken van grassen die voldoende tegenwicht vormden was een zeer nuttige zaak.

Drieërlei aspekt

Men beseft pas goed voor welke omvangrijke taak Van Vloten stond, als men bedenkt hoe gekompliceerd de problematiek is die met een objekt als de exploitatie van polder en tuinbouwbedrijf gepaard ging. Behalve de technisch-landbouwkundige kanten van de voortgaande ontginning van de polder, de bemaling inbegrepen en de tuinbouw, waren er de economische en sociale aspekten.

Deze beïnvloedden elkaar onderling ook nog weer sterk. Tegenwoordig is het zo dat deskundigen op ieder van deze terreinen samenwerken en elk zijn inbreng levert. Een goed voorbeeld daarvan is de ruilverkaveling in Maarsseveen in de zestiger jaren.

Maar Van Vloten stond nagenoeg alleen voor zijn omvangrijke taak. Verderop zullen we zien dat bovendien de sociale kant van de zaak zijn volle aandacht had.

Terwijl het gezin in 1900 nog op Huis ten Bosch woonde, bezette Van Vloten in verband met de voorbereidingen op Nimmerdor een vooruitgeschoven post: de voormalige zuivelfabriek.

Van 18 juni 1909 tot 23 december 1910 bivakkeerde hij praktisch alleen in de polder. In die periode woonde zijn vrouw met de kinderen aan de Koningslaan in Utrecht.

De toestand van het weiland

In 1906 liet Van Vloten door de Nederlandse Heidemaatschappij een rapport over de Béthunepolder maken met het oog op verbetering van de grond. Vandaar dat er iets bekend is van de toestand van de polder in die dagen. Helaas bestaat dit rapport niet meer. Er bleek ook geen exemplaar meer aanwezig te zijn in het archief van de Heidemaatschappij in Arnhem. Gegevens eruit

komen echter voor in een soortgelijk rapport over de Béthunepolder dd. 1946, opgesteld door de Cultuurtechnische Dienst.

De oude graslanden verkeerden in een zeer verschillende toestand, afhankelijk van de ligging, de bemesting en het onderhoud van het land. We treffen er alle gradaties aan, van "wild" tot "van behoorlijke kwaliteit". Het rapport zegt:

"Het is echter niet mogelijk tusschen deze gronden een scherpe grens te trekken, daar vele gronden, ofschoon in cultuur zijnde, toch eene zoo geringe opbrengst geven, dat zij slechts weinig beter geacht kunnen worden dan de ongecultiveerde. Bovendien geven ook de laatste soms niet onaanzienlijke opbrengsten aan bladriet en pacht voor de jacht."

Op de slechte weilanden groeiden meelraai, ijle dravik, soms enkele meerwaardige grassen, biezen, waternavel, duizendblad enzovoort; sterk ontwikkelde onkruiden als distels en zuring, soms weinig ontwikkelde klavers als overblijvende rode klaver en steenklaver. Alles bij elkaar een eldorado voor de natuurliehebber. Op de betere weilanden stonden kamgras en Engels raai met een weinig meelraai. Op de beste weilanden werd deze flora nog wat veelzijdiger, maar op bijna alle percelen troonden ratelaar en hermoes.

Vooral het waterminnende onkruid hermoes of moeraspaardestaart was berucht. Men noemde het ook wel "soldatenjongens": in gesloten gelederen trokken ze van de slootkant uit het weiland op. Het was een ramp. De koeien vraten het slecht, erger, het is giftig voor het vee. Graslanden waarop paardestaart een belangrijk deel van het plantenbestand uitmaakten, was vrijwel waardeloos, evenals hooi met hermoes. De koeien gaven er weinig melk van, bleven mager en gingen er zelfs aan dood. De wortelstokken liepen als dik ijvergaren overal door de grond en lagen als een dicht net op de zandlaag onder de veengrond. Er was geen beginnen aan ze eruit te trekken. Varkensmest erop of stalmest en kunstmest, dat hielp, maar mest hadden de boeren juist te weinig.

De tuinbouwveiling

De naam van Van Vloten komt men ook tegen in het gedenkboek van de Vereeniging Groenten- en Vruchtenveiling "Utrecht en Omstreken", 1905-1928. Het boekje werd uitgegeven ter gelegenheid van het in gebruiknemen van de nieuwe veilinggebouwen aan

de Croeselaan in 1928. De eerste jaren waren voor de veiling zeer moeilijk. De tuinders verkochten zelf hun groenten en fruit, hetzij op de markt of rechtstreeks bij de konsument aan huis of op de tuin aan opkoper of kommissionair.

Maar de veiling ging daar verandering in brengen. Deze was er om de tuinders de verkoop uit handen te nemen, zodat ze zich geheel aan de produktiekonden wijdten. De tuinders hebben echter tijd nodig gehad om zich daarop in te stellen. Maar juist dank zij deze specialisatie heeft de tuinbouw rondom de stad Utrecht - in Vleuten, Zuilen, Maarssen, Maarsseveen, Harmelen en Bunnik - de vleugels kunnen uitslaan.

Op pagina 80 van het gedenkboek lezen we: "Te Vleuten zijn het H. J. Visch en wijlen H. Both die zich na Boers komen vestigen; te Maarssen de heeren Mr. W. B. Westermann en Jac. B. Brink; te Bunnik de heer J. Kievits; in den Béthunepolder, thans Maarsseveen, tracht de heer A. A. van Vloten den meer lagen veengrond voor den tuinbouw in exploitatie te brengen. Binnen enkele jaren sedert de oprichting van de veiling constateren we in den tuinbouw rondom Utrecht een bijzonder sterke overgang. Niet alleen dat de groote ramen vervangen worden door de veel gemakkelijker te hanteren en voor de teelt veel beter geschikte eenruiters, maar vrij plotseling op elkander zien we groote kassen en complexen verrijzen, ter beoefening van voor de streek geheel nieuwe cultures."

Ing. Obreen in aktie

We moeten op deze plaats enkele regels inlassen betreffende de plannen tot droogmaking van de andere plassen ten oosten van de Vecht, welke plannen nog steeds niet voor goed van de tafel waren. Een krachtig promotor van de droogmaking was Ing. A. L. H. Obreen te 's-Graveland in zijn kwaliteit van dijkgraaf van de Horstermeerpolder. In verschillende publikaties bepleitte hij het droogmaken van de Loosdrechtse, de Kortenhoefse en de Ankveense plassen. Daardoor kwam deze aangelegenheid meermalen bij de Staten van Holland en Utrecht ter sprake. In 1907 werd in hoofdzaak op zijn initiatief een verzoek om droogmaking gericht tot de koningin met 3000 handtekingen van bewoners van de Vechtstreek. Later verzocht de afgevaardigde van Breukelen in de Tweede Kamer de minister van Waterstaat of deze bereid was tot het instellen van het verlangde onderzoek. De

minister antwoordde bevestigend. Obreen wachtte echter niet af. In 1909 hield hij in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht een rede bij de opening van de eerste vergadering van de Vereeniging voor de belangen der Utrechtsche - Noordhollandsche Vechtstreek. Deze rede was een dramatisch pleidooi voor de droogmaking. Een deel ervan moge illustreren hoe dat ging:

"... De bodem van het Vaderland is heilig. Vroegere geslachten hebben hun bloed vergoten, om dien bodem vrij te maken uit de dwingelandij van den vijand, en dan mogen wij uit louter loomheid hem niet ten prooi laten aan het water... Want water is, als het kan, nog erger dan gewapende buitenslandsche indringers... Evenmin als een deel van den Vaderlandschen bodem mag worden afgestaan aan Pruisen of Belgen of Engelschen, evenmin mogen wij dien heiligen grond prijsgeven aan het water..." En verder:

"... dat er geen dag voorbij mag gaan om nog in november 1913, bij de herdenking van het eeuwfeest van het Koninkrijk der Nederlanden, te bereiken dat vijfduizend hektaren vruchtbare, bewoonbare, maar verloren grond teruggegeven zal zijn aan den bodem des Vaderlands".

Een speciale staatscommissie van 1911 kwam pas in 1920 met een rapport waarin als bezwaren naar voren werden gebracht de aantasting van natuurschoon en het verloren gaan van rekreatiemogelijkheden. Toch werd tot de droogmaking geadviseerd. Het advies is niet opgevolgd, onder meer omdat de Horstermeer en de Bèthune niet bepaald gunstige voorbeelden waren. Ook kwam de Waterleiding van Amsterdam al in die jaren met het verzoek de droogmaking niet te laten doorgaan.

Het gezin naar Nimmerdor
Omstreeks 1910 was het tuinbouwbedrijf van Van Vloten al in volle produktie en begon de verbouwing van de zuivelfabriek tot woonhuis zijn voltooiing te naderen.

Het kompleks behield zijn oorspronkelijke, langwerpige vorm. Wel verdween het karakter van fabrieksgebouw geheel. Aan de noordwestelijke gevel werden een vleugel en een serre aangebouwd. De andere kant kreeg een nieuwe entree en een bordes.

Eind 1910 vestigde zich het gezin op Nimmerdor. Mej. van Vloten vertelt:

"Ik herinner me nog goed hoe we aan een maaltijd een naam voor het huis aan het be-

denken waren. De naam Nimmerdor won het. Ik hoor het mijn vader nog zeggen: ik zet een paar dennen in de tuin en dan is die naam goed. Ook de populieren die om Nimmerdor stonden, heeft hij zelf geplant. Je kunt op de foto's nog duidelijk zien, hoe prachtig en hoe dicht het erf begroeid was. Het was er dan ook erg gezellig. Aan de andere kant vonden wij er als meisjes niets aan, zover van het dorp te wonen. Al onze kennissen woonden in Maarssen. Voor een feestje en om te tennissen en zo moesten we naar het dorp en we hadden een enorme hekel aan dat gesjouw heen en weer. Zelfs voor die dagen was het op Nimmerdor wel wat primitief, omdat we nogal ver van de bewoonde wereld af zaten. We hadden er geen elektrisch licht en zelfs geen gaslicht. We zaten bij de petroleumlamp. Ook was er geen waterleiding. Het regenwater liep van het dak in een put. Maar ja, zo ging het óók..."

Nog herinneren sommige mensen zich Nimmerdor als een sprookje. Aan de oprijlaan vanaf de Maarsseveensevaart groeiden aan weerszijden essen die zo gesnoeid waren dat de kruinen een romantisch bladerdak vormden. In die dagen was de aanduiding "laan" dus zeker op zijn plaats. Door de Engelse tuin waarin kuipen met agaven stonden, liepen paden langs prachtige bloembedden; er stonden rhododendrons, coniferen en bloeiende heesters. In de sloten zwommen karpers en allerlei andere vissen. "Vader was zeer deskundig", aldus mej. van Vloten, "en hij had hart voor zijn werk. Elke morgen was hij om zes uur present, het tijdstip waarop de mensen kwamen die in de moestuinen werkten. Maar hij had ook hart voor de boeren die hem als vraagbaak voor hun moeilijkheden beschouwden. Hij praatte soms uren lang met ze; ook wel bij ons thuis".

De heer C. van Vloten: "Er waren ook heel wat dieren op Nimmerdor. Het bedrijf telde 16 hektare land en daarop hield hij zes of acht Friesche koeien plus een koppel schapen; verder nog varkens en een aantal paarden, waaronder de rijtuigpaarden Mirza en Bianca. Dan waren er kippen en kalkoenen en zelfs bijenkorven".

Mej. van Vloten: "We konden ook thuis heel wat groenten en fruit aan met ons grote gezin. Er werd ingemaakt dat het een lieve lust was. Ja, Gerrit was bij ons de koetsier. Hij reeds de groenten in grote manden naar de veiling. Ook bracht hij de kinderen die in Utrecht op school gingen, in de glazen brik

naar het station".

Onze dorpsgenoot, de heer J. N. Servaas, vertelde dat hij in de jaren van de eerste wereldoorlog en daarna het Stedelijk Gymnasium aan het Janskerkhof in Utrecht bezocht. In de trein hadden hij en zijn vrienden wel contact met andere scholieren, ook jongelui uit Maarssen, waaronder die van Van Vloten.

Gerrit Verhoef, thans 88 jaar en wonende aan de Oudedijk 30, werkte sinds 1901 op Nimmerdor. Hij was met Van Vloten in contact gekomen toen hij op het tuindersbedrijf van De Kruyf achter Huis ten Bosch werkte. We hebben Maarssenaren ontmoet die Gerrit nog als koetsier door het dorp hebben zien rijden: op de bok van de platte brik, gestoken in een duffelse jas met blinkende knopen, een stoere uniformpet op en gewapend met een fluit die toen dezelfde functie had als de claxon nu.

Over zijn werk op Nimmerdor vertelde Gerrit alsof het allemaal gisteren gebeurd was. Onder de lamp in de keuken zette hij het verleden vlot voor ons neer. Het ene tafereel volgde moeiteloos op het andere, alsof hij appels plukte en ze ons stuk voor stuk even liet zien: het vervoer van de bomen per mallejan tijdens de inrichting van Nimmerdor, de avonturen met de paarden waarvan er een streken had, het angstige avontuur toen paard en koets met het hele gezin van Van Vloten erin de Maarsseveensevaart indook, de tochten naar de veiling, hoe hij de Engelse tuin onderhield, de reis naar Huizen om "de zwarte" die daarheen was verkocht weg te brengen en later terug te halen... het werden verhalen die je nooit vergeet.

Resultaten maar zo, zo

Helaas bleek de tuinbouw in de polder geen onverdeeld sukses. De beheersing van het waterpeil bleef een ideaal. Het kwelwater was - we merkten het reeds op - koud. De temperatuur ervan lag vrij konstant op tien graden Celsius met het gevolg dat de grond in het voorjaar te laat warm werd en de groei later inzette, terwijl de grond in de herfst te snel afkoelde.

Bovendien speelde het onkruidgeweld dat we reeds eerder noemden, de tuinbouw parten. Zodoende zag het er niet naar uit dat de tuinbouw ooit een belangrijk deel van de polder zou veroveren. Na jaren met afwisselend voor- en tegenspoed bleek dat ook Nimmerdor op een mislukking moest uitlopen.

Uiteindelijk werd Nieuw Maarsseveen het tuinbouwgebied. Omstreeks 1950 maakten de aanvoeren uit Maarsseveen aan de Utrechtse veiling zo'n zeven procent van het totaal uit. Zij blies dus een heel aardige partij mee.

Sociaal voelend

Van Vloten was een welmenend mens. Een projekt als Nimmerdor - het moge mislukt zijn - was mede bedoeld om de bevolking wat welvaart te brengen. Er hebben heel wat mensen op Nimmerdor werk gevonden. Een groeiend aantal ondernemers spande zich in die dagen in om voor zover het in hun vermogen lag, iets te doen om sociale misstanden te verhelpen. Door de gunstige werking bijvoorbeeld van de in 1888 opgerichte Nederlandsche Heidemaatschappij hebben zich vanaf het laatste deel van de vorige eeuw vele grondeigenaren en kapitaalkrachtige partikulieren of maatschappijen toegelegd op de ontginning. Ze deden dit als geldbelegging of als middel tot verbetering van sociale toestanden, zoals de Oranjesbond van Orde, of uit liefhebberij. Ook bij Van Vloten heeft het sociale element bij de ontginning van de Béthunepolder een belangrijke rol gespeeld. Maar de omstandigheden hebben het hem vaak moeilijk, zo niet onmogelijk gemaakt, deze in praktijk te brengen.

Je had in die tijd nog wel landlopers. Die ontdekte je 's morgens als ze in het hooi lagen te slapen. Nu was landloperij bij de wet verboden. Overtreders werden naar Veenhuizen gestuurd en daar te werk gesteld. Meestal waren het mensen die daar waren ontsnapt. Als Van Vloten ze aantrof, joeg hij ze niet het erf af, maar praatte met ze en bracht ze naar Veenhuizen terug. Hij was ook begaan met het lot van de zieken en bezocht ze regelmatig, ook de tbc-patiënten. Eén daarvan was Janus Otten. Behalve dat deze ongeneeslijk ziek was, had hij een kunstbeen. Van vloten kocht een kudde schapen en benoemde Otten tot schaapherder. Voor verschillende patiënten heeft hij een lighuisje laten zetten, houten optrekjes met ramen erin, zodat de patiënt als het ware buiten lag en frisse lucht kon inademen. Van Vloten heeft wat dit aangaat, het voorbeeld van Koningin Emma gevolgd en op eigen terrein in praktijk gebracht.

Het einde van Nimmerdor

Hoe tragisch ook, er pakten van lieverlee onheilspellende wolken samen aan de lucht

die voor Nimmerdorp tot dat moment - we schrijven nu 1914 - eigenlijk nog niet helder was geweest. Door allerlei verwikkelingen stonden in Europa de machten in twee groepen van drie naast - en in 1914 tegenover elkaar: Duitsland, Oostenrijk en Italië aan de ene kant en Engeland, Frankrijk en Rusland aan de andere kant. De oorlog brak in 1914 uit, ons land bleef neutraal, maar ging wel tot de mobilisatie over. Er ontstonden grote moeilijkheden toen duizenden Belgische vluchtelingen onze grens over kwamen en onze handel door de oorlogvoerende partijen werd belemmerd.

Vlucht naar Maarssen

Even dreigde de oorlog zelfs een ramp voor de Bèthunepolder te worden. Deze lag, zoals bekend, in de Hollandse Waterlinie en de oorlog bracht de kans mee dat de polder zou worden gefundeerd. Toen er dan ook vlak na de mobilisatie opeens militairen bezig waren met graafwerk aan de Machinekade, ontstond bij de bevolking de vrees dat de polder onder water zou worden gezet. Daarop volgde de uittocht van een deel van de inwoners. De heer Van Vloten die niet op de hoogte was gesteld van de bedoelingen van de legerleiding, reageerde onmiddellijk. Hij stuurde een telegram aan de Linie Commandant met de inhoud: "L. C., oproer boeren dreigt". Zijn aktie had resultaat. Het graven werd gestaakt en de vluchtelingen keerden direkt naar de polder terug. "Ook wij zijn gevlucht", aldus mej. van Vloten, "en zijn toen in Maarssen aan de Heerengracht 5 gaan wonen. Dat huis was toen te huur. Sindsdien hielden we er twee huizen op na. De oudste kinderen verbleven doorgaans in Maarssen. Ook moeder wel, maar die was natuurlijk met de jongste kinderen veel op Nimmerdorp, waar mijn vader zijn werkzaamheden had. Nimmerdorp was bovendien logeerhuis voor feestelijke gelegenheden, zoals de zilveren bruiloft van mijn ouders in 1915. De buurt vlagde en er werd vuurwerk afgestoken. Ook de boeren deden mee en droegen gedichten voor. Het was een geweldig feest, mede dank zij de kok met de ijsmachine!

Pachters in 1916

Een interessant stuk uit deze tijd is de lijst van pachters over 1916 opgesteld door de heer Van Vloten. Helaas staat één van de 61 namen op een verdwenen hoekje van het papier. We gaan de namen even na. In de Maarsseveense polder zaten

de volgende pachters die er de veehouderij of de tuinbouw bedreven (een streepje tussen haakjes achter de namen betekent dat een nazaat van de betreffende pachter nog in de polder is gevestigd):

G. Ammerlaan, A. Baas (-), H. de Bruin, A. van Hienen, T. Kroon, J. de Rooy (-), G. Schoonderbeek, D. Snel, de erven van de Weerd en apart genoemd H. van de Weerd (-), D. van Walderveen en A. Zwijnenburg. De volgende personen hadden wel grond in de Maarsseveense polder in pacht, maar waren niet in de polder gevestigd: A. van den Berg, G. van de Geest, J. van Keulen, J. Verkroost (Jacob Verkroost heeft zich later wel in de polder gevestigd. Thans zit zijn kleinzoon op het bedrijf).

In de Tienhovense polder waren de pachtbedrijven gevestigd van:

J. van Barneveld, G. van Hoegée, C. van der Kleij, W. G. van Oosterom, J. C. Verwoerd en N. G. Verwoerd. Ook vermeldt de lijst nog de jager L. Hofland.

Losse huurders van grond in de Tienhovense polder, maar woonachtig in of rond Tienhoven:

J. de Bree, W. Bijman, E. van Ee, M. Eeftinck Schattenkerk, H. Fokker, C. Geurse, Wed. W. van Goch, H. Groeneveld, N. J. van Hoegée, J. B. A. Kock, T. Kroon, C. Mantén, A. Megers, A. de Rooy, J. B. Scheuer, A. Schipper, Wed. A. J. Slot, P. Smit, A. Timmer, C. Verhoef Wzn, G. Verwoerd, G. van Vliet, G. Voorneveld, B. van Walderveen en de gebroeders van de Wall.

Enkele aantekeningen bij de lijst Verreweg de meeste, in de polder gevestigde veehouders en tuinders - zo is het altijd gegaan - zijn daaruit reeds lang weer verdwenen. Losse huurders waren onder meer mensen die ergens buiten de polder een spulletje hadden en een stukje grond in de polder bijpachtten voor de hooiwinning. Een uitzondering daarop is onder andere de heer Eeftinck Schattenkerk, de toenmalige arts die in Tienhoven woonde. Hij huurde een stukje grond voor zijn paard. Hij bezocht zijn patiënten nog per koets.

De heer C. Geurse bracht destijds de melk van een aantal boeren naar "Hoekstra". Aanvankelijk deed hij dit per schouw met de hit voor de lijn. De route liep via de sluis bij het Kraaijenest.

We moeten hier ook de - in Maarsseveen klassieke - naam Ammerlaan even apart vermelden. In 1903 kwam Gijsbertus Ammerlaan, grootvader van de huidige Adrianus

G. uit Poeldijk in het Westland naar Maarsseveen. Hij werkte enkele jaren als baas van de warmoezerij op Cromwijk in dienst van de heer Westermann. Daarna werd hij zelfstandig tuinder op een stuk grond van 2 ha dat evenwijdig liep met de laan van Nimmerdor en dat hij van Van Vloten huurde. Zijn zoon W. H. G. Ammerlaan werkte bij zijn vader op het bedrijf tot 1929. Hij trouwde in dat jaar, verliet de polder en werd tuinder aan de Gageldijk 79. Hij zat - samen met de heer H. Scholten - jarenlang in de Raad van Toezicht van de Raiffeisenbank in Utrecht en was ook lid van de Streekcommissie Maarsseveense plassen die de regie voerde over de ruilverkaveling in de zestiener jaren. Hij overleed in 1966. Zijn zoon Adrianus werden geboren in '32 en deze heeft nu sinds '64 zijn tuindersbedrijf aan het adres Gageldijk 205 b. Adrianus zat enkele jaren in het bestuur van ABTB en JBTB. Helaas is 1916 voor Nimmerdor ook in die zin gedenkwaardig omdat Van Vloten, wiens financiële positie intussen aan het wankelen was, zich genoodzaakt zag boerderijen te gaan verkopen. De grondprijzen varieerden van f 250. - tot f 1.000. - per ha.

Bergafwaarts

In de latere oorlogsjaren ging het verder bergafwaarts met de exploitatie van de polder. De vaste kosten liepen snel op. Steenkool werd steeds moeilijker te krijgen en de prijs steeg diensgevolge abnormaal. Als gevolg hiervan moest van overheidswege het gemaal op elektriciteit worden overgeschakeld. De stroom werd geleverd door Lichtfabriek Wolf, een partikulier opweken distributiebedrijf in Maarssen. Het leverde de stroom via een bovengrondse leiding die recht-toe, recht-aan van het dorp naar het gemaal liep. Samen met de installatie van de elektro-motoren enzovoort bracht de omschakeling voor de heer Van Vloten uiteraard grote kosten mee.

Het einde

De lasten van de ontwatering bleven gedurende de hele oorlog zwaar op Nimmerdor drukken. Bovendien had Van Vloten al jarenlang maagklachten en werd hij zelfs na een hevige maagbloeding in Amsterdam geopereerd. Het definitieve einde kwam na een smartelijk ziekbed op 17 mei 1920. Van Vloten werd op het kerkhof van de Hervormde kerk begraven, maar het graf is er niet meer. In 1921 werd het faillissement van Nimmerdor uitgesproken.

In 1922 vestigde Dirk van Walderveen zich als veehouder op het bedrijf aan de Nimmerdorlaan. Zijn zoon Bart volgde hem daar op en verliet het bedrijf in 1974. Thans is de heer L. van der Vaart er veehouder.

Toch nimmer dor

Nimmerdor eindigde ruim een halve eeuw geleden. Maar er zijn niet alleen een vreemd bouwsel en wat vaagheden van over. De hele geschiedenis van Van Vloten overziende menen we dat er toch iemand van formaat blijft staan. Een bezielde man en een man met durf die een deel van de historie van de gemeente Maarssen heeft gemaakt. Een "statig persoon" en een sympathiek man, zó herinneren de oude mensen zich Van Vloten nog steeds.

Er zit allerm minst vaagheid in de woorden van Floris van der Wilt die ons in de gebiedende wijs op het hart bond: "Legt u er vooral de nadruk op dat er een heel goede wil in die man zat. Hij had goede bedoelingen met de mensen in de polder, hoor, zo was het en niet anders."

Omdat bewogenheid om het lot van anderen een sterk kenmerk van zijn wezen was, durven we te zeggen dat de naam Nimmerdor alleen reeds dáárom toch goed was. Want alleen door de sympathie van de ene mens voor de andere - waarvan de heer Van Vloten een voorbeeld heeft gegeven - zal de wereld nimmer dor zijn.

E. J. Rinsma.

Maarssen bijna rampgebied

In de oorlog van 1914-1918 waren er in Maarssen vele soldaten gemobiliseerd. Tijdens de winter van 1917-1918 vóór de Vecht dicht, hartje winter dus, veel gebrek, alles op de bon. Wij woonden met acht gezinnen achter De IJsvogel, bij de zogenaamde Vet-fabriek aan de Zandweg.

In de fabriek was kruit opgeslagen en in de daarvoor gebouwde wachtpost waren soldaten gelegerd. Nu waren die soldaten op een avond naar het dorp geweest en dronken thuisgekomen. Ze wilden de kachel aanmaken, omdat het zo koud was en gooiden daartoe petroleum op het hout. De vlammen vlogen eruit. Maar boven de kachel hingen jassen en die vlogen ook in de brand, zo ook de keet van de soldaten. Achter ons woonde het gezin Danvers, waarvan de man in Nieuwersluis in dienst was. Hij was die avond thuis geweest en ging juist bij het ontstaan van de brand naar zijn legerplaats. Hij waarschuwde zijn vrouw, die op haar beurt tegen de bedstee van mijn ouders klopte. Mijn vader zei eerst nog tegen mijn moeder: "Al staan de bedgordijnen in brand, ik ga er niet uit". Mijn moeder schreeuwde:

"Jan, de kruitfabriek staat in brand!"

Nu, toen vloog hij uit bed. De burens werden wakker gemaakt, de kinderen aangekleed en de kleintjes in de kinderwagen. Mijn vader zei dat we achteruit door het land van Koot naar de Herenweg moesten lopen. Nog zie ik buurvrouw Nieuwhoff voor me, achter zo'n kinderwagen met grote wielen. Ze had notabene haar hoed op en handschoenen aan. Mijn vader ging met de andere burens naar voren, richting Zandweg. Ze maakten bijten in de Vecht en door met elkaar emmers water aan te dragen, slaagden ze erin de brand te blussen.

Later bleek dat er een scheepslading kruit in de Vetfabriek lag! Als de brand die lading bereikt had, was Maarssen in de lucht gevlogen!

We hebben door dit voorval nog enige weken geprofiteerd. Mevrouw van Reede van Vechtenstein en boer Floor, onze rijke burens, hebben met nog enige vooraanstaande Maarsenaars de redders goed beloond!

Mw. J. Gielen-Slager.

Autobusverbindingen Maarssen - Utrecht v.v.

Het is al geruime tijd geleden, dat ik in een gesprek met onze voorzitter, de heer Dekker, wees op het feit, dat er reeds voor 1918 een auto(bus)verbinding Maarssen-Utrecht bestond.

Ik deed dit naar aanleiding van zijn boekje "Maarssen in oude ansichten", waar als no. 18 een foto van de zg. eerste omnibusdienst staat afgebeeld.

Nu er echter een foto tevoorschijn is gekomen van de werkelijke eerste verbinding, er zal toen nog wel niet van "bus" gesproken zijn, wil ik hiervan enkele herinneringen neerschrijven.

Eerst wil ik echter ingaan op het artikel in het orgaan van de Historische Kring, december 1975 van de heer Servaas. Deze schrijft over een autobusdienst, met dezelfde foto,

die in september 1915 niet meer bleek te rijden, terwijl op de eerder genoemde foto de opening in 1918 wordt afgebeeld. Ofschoon ik alleen over herinnering kan beschikken, acht ik 1915 juist, ook omdat de heer Servaas inzage heeft gehad van officiële notulen. De bus had haar eindpunt op het Vreeburg en ging na het uitstappen van de passagiers naar de stalling (garage) in de Voorstraat om daar voor een volgende rit klaar gemaakt te worden. Hier was ook het kantoor waar men na opheffing van de dienst zijn ongebruikte tienrittenkaartjes kon inwisselen. Met een paar vrienden liepen we 's zondags dikwijls naar Utrecht, gingen naar een voetbalwedstrijd kijken, daarna in een melksalon op de Neude wat gebruiken en vervolgens naar de bioscoop op het Vreeburg. Hier-

van herinner ik mij nog films met vooruittrekkende Duitse troepen in België, met als bijzonderheid dat de wielen van de vooruitrijdende voertuigen achteruit draaiden. Dit moet dus in het najaar van 1914 zijn geweest. Na afloop van de bioscoopvoorstelling liepen we de om kwart over negen vertrekkende bus in de Viestraat tegemoet en sprongen op het achterbalkon om van een plaats verzekerd te zijn. Meestal bleven we hier staan, je had dan tenminste frisse lucht en rammelen deed hij van binnen ook. Bij gebrek aan een stofzuiger moest je pak 's maandags wel geklopt of geborsteld worden. Kleine herinnering!

Nu langs deze omweg naar de eerste "busverbinding". In het begin dezer eeuw woonde op Bolenstein de heer C. E. Wolff, directeur der lichtfabriek. Men maakte er licht, tegenwoordig zegt men: elektrische centrale. Het was in dit huis dat ik voor het eerst electrisch licht zag aangaan, dit vanaf de eerst kort aangelegde Wilhelminaweg. De hele kamer was ineens verlicht.

Lach er om, maar het heeft op mij destijds meer indruk gemaakt dan de maanlanding enige jaren geleden. Men was gewend dat een ruimte geleidelijk verlicht werd door een lucifer bij kaars, petroleumlampen, gaspit of gaskousje te brengen en dan bij te stellen. Hoe zal men over 75 jaar over de eerste maanlanding spreken?

Vrij spoedig verhuisde de heer Wolff naar

Parkweg 51, waar hij dichter bij zijn bedrijf was. Mogelijk had hij ook, evenals mijn vader, een jaarabonnement van een gulden bij vrouw Klarenbeek, die de overhaal exploiteerde, waar later de Van Lingebrug lag. Na vertrek van de heer A. A. van Vloten, eigenaar van de Bethunepolder, van het Huis ten Bosch naar de Nimmerdorlaan, vestigde de heer Wolff zich hier en ging later naar De Wolffshoek.

Het was in het voorjaar van 1906, dat genoemde heer Wolff een busdienst Maarssen-Utrecht v. v. opende. Veel kan ik mij van deze "bus" niet herinneren, wel dat er houten wielen en massieve banden onder zaten, veel gerammel en stank en een tarief van 20 cent.

Na 1915 kregen we nog de busdienst van Mees Oskamp, die in 1922 en 1923 reed. Deze bus was gesloten met zeildoek, waarin mica ruiten zaten. In de toen nog niet geasfalteerde Binnenweg joeg de in de volksmond "luchtballon" genoemde bus zoveel stof op, dat de route verlegd moest worden naar Kerkweg en Raadhuisstraat.

De bussen van Meyer en V. d. Broek liggen velen nog in het geheugen. Nu hebben we de NBM, waarover geen bijzonderheden, of het moest zijn, dat comfort en tarieven wel enige honderden procenten gestegen zijn.

H. Scholten, Zandweg.

EEN POËTISCHE BESCHRIJVING VAN HET FEEST TER ERE VAN
DE PLECHTIGE INSTALLATIE VAN JONKHEER Mr. JOAN HUYDECOPER VAN MAARSSEVEEN ALS BURGEMEESTER VAN
MAARSSSEN, MAARSSEVEEN EN MAARSSSENBROEK OP 5 JUNI 1856.

De initialen D. B. van een inwoner uit Oud-Maarsseveen staan zeer waarschijnlijk voor Ds. Didericus Brinkman, predikant in Tienhoven (1830-1880).

Het gedicht, niet vrij van bombastische taal, verhaalt het feestgebeuren, dat met de intocht begon, waaraan oud soldaten hun medewerking verleenden.

De tweede strofe handelt over roeiwedstrijden op de Vecht, terwijl in de derde strofe het ringsteken op de Diependaalse Dijk wordt beschreven. Het slotfeest vond plaats op het Burgplein (?), waarschijnlijk het plein van Doornburgh, waar de familie Huydecoper tot lang in de 19de eeuw woonde. Zo woonde in 1809 W. Huydecoper op Doornburgh en J. Huidecoper op Goudstein. Vanaf het Burgplein keek "de menigte" vol ontzag naar het vuurwerk in het park.

D. D.

OP HET FEEST DOOR DEN BURGEMEESTER VAN MAARSSSEN, MAARSSEVEEN EN MAARSSSENBROEK Jonkheer Mr. Joan Huydecoper van Maarsseveen, na Z. H. W. G. plegtige installatie op

den 3. april aan de burgerijen der genoemde gemeenten aangeboden den 5 Junij 1856.

Den Vechtstroom langs wordt d'ECHO luid vernomen;
Een heug'lijk uur is als teruggekomen,
Op Maarsseveens gebied de weërgalm spreekt,
Waar GOUDESTEIN de gevels trotsch opsteekt;
Wier nokken stout met eik en beuken dingen,
Schoon hoog getopt, om hun de kroon te ontwringen.
De grijze Burg van HUIJDECOPER tuigt:
"'t Was Feest, 't is Feest:" op nieuw de vreugde juicht,
Haar heldre toon bekoort, blijft aan 't weêrklinken.
De Huldingsdag kon wel ter kimme zinken,
Toch werd geen stond met meer gejuich ontmoet,
Noch blijder van een' Burgerij begroet.
En kon geen Wacht meer trouw een Hoofd verzellen,
Dat zich aan 't stuur des Burgerraads ging stellen;
Het Eergeleid' behaalde roem en dank.
Der Burg'ren eer verkondt nu 't Feestgeklank;
De Manschap, die zich vrang en vrij kwam scharen,
Is thans genood, om eens nog te vergâren.
Nu geldt het hun, van de uitgevoerde taak,
In rust, na dienst van een zoo schoone zaak.
Klaroenen, die in 't veld met de oorlogstrommen,
Het schutgevaart doen dondren op de drommen,
Slaan hier den toon der vreugd met kopren long.

Het oog van 't volk, dat digt te zamen drong,
Wacht op den strijd, en stroomwaarts heen gebogen,
Zoekt 't zich den stand op 't zandpad te verhoogen;
Of kiest zich, met nieuwsgierig overleg
Een vrij gezigt, vlak over op den weg.
Het sein gaat op: en 't water zal zijn zonen.
Hun vlugge kracht, om 't rapste, doen betoonen,
De Vecht, waar 't schip, voor Rhijn en IJ bevracht,
Te traag den kiel door sleept, naar 's koopmans klacht,
Ziet nu al 't volk op haren spiegel staren.
Men gaat om 't hardst naar 't doel snelroeijend varen,
Op de ijlste vlugt is 't feestlijk loon gesteld.
De roeispaan wordt met strakken vuist omkneld;
De voet staat schrap, en de arm gaat aan 't bewegen,
De booten slaan de wieken, nu gestegen,
Dan van den vloed bevocht, aan weërszij uit.
De een wint een vaâm, maar de ander geeft zijn schuit
Een forschen scheut, en vliegt met jagtvaart sneller;
Het plast en kletst en raast; men wordt al feller;
De roeibank bulgt, de steven snijdt er door,
Schiet gonzend voort, de riemen rigten 't spoor,
Zij schijnen op het watervlak te dansen
En gaan den boeg met vlokken ijl omkransen;
Zij reppen zich in maat van 't Zuid, naar 't Noord,
En 't water kolkte op zij langs d'oeverboord.
Den gasten gudst het zweet langs 't hoofd van 't peinzen
Op d'eereprijs, bevreesd voor 't schamend deinzen.
Het oevervolk roept hier en knikt: die is veel mans,
Of wijst ginds heen en spelt: hij heeft geen kans,
't Gelaat staat strak, of lacht; of diep gefronfeld

Denkt voor een poos zich een den prijs ontronseld,
Houdt aan en sterkt bij slag op slag den wensch
Naar d'eerste komst bij 't meetsnoer aan de grens.
De kamp haast naar het eind: 't verstrooide schuimen
Nog 't slagveld wijst. Op 't laatst zijn 't weinig duimen
Die vlugger spoed op noesten ijver wint;
Zij slissen 't lot, den prijs waar elk op zint.

Een keurtroep van de vlugge ruiterbenden
Stijgt nu te paard, zal heen en weder wenden
Niet in den draf, maar drieslags, 't doel in 't oog,
Dat moeilijk treft, den zekersten bedroog,
De Diependaalsche Dijk van wederzijden
Met volk omzoomd, dat toeft op 't Ringje Rijden,
Is kampplaats, waar nu de onbezorgde jeugd
Zich lucht verschaft in kinderlijke vreugd.
Op 't rond in 't smalle hout moet 't oog strak turen.
Wedijv'ren gaan ze om d'uitgeloofden prijs
Voor vlugheid en voor juistheid 't Eerbewijs.
De een volgt op d'aâr, moet 't ros naar eisch beteugelen:
Men zoekt elkaâr in 't treffen te overvleugelen:
Maar jongelingsvuur mist meer dan eens het doel,
Bereikbaar niet door drift. Straks wordt men koel
En vroed van zin, om vast den arm te heffen,
Met overleg het merk, den ring te treffen.
Bij d' uitslag wordt de juistheid om haar deugd
En duurzaamheid, door 't Eereblijk verheugd.
Waar kracht, beleid en spoed zich dus verbinden,
Zal 't Land in nood de kloekste strijders vinden.

De dagtoorts kwijnt, en 't scheem'rend avondfloers
Betrekt de lucht. De menigt' zet den koers
Naar 't Burgplein, waar op zij der vleugeldeuren
Twee pijlers rijk aan licht hun kroonlijst beuren;
En ginds een streep al vonk'lend 't park omlijnt,
En in zijn bogt 't ontdekte pad beschijnt.

Die stippen dooft het witte vuurgewemel,
Dat plotsling schijnt in 't rond, hoog aan den hemel
Met flikk'ring zwiert, een wijl als Sterren prijkt,
Dan blinkt als Zon, voor wien de nachtrouw wijkt;
Nu als Fontein een Stroom van goud doet stralen,
Dan weêr als Rad in kleurenpracht komt pralen;
Herrijst als Ster of draait als Molenwiek,
Of als Kolom, die purperrood den piek
Uit slingervuur verheft. Fonteinen braken,
In parels, vuur en kleur uit dubbele kaken,
Op 't einde pronkt een gloënde Pijpenwand,
Die spuwt nu stroom op stroom; 't neemt d'overhand,
Een Vuurzee is 't, die in haar Waterval,
Als Bloemkrans pronkt, en met zijn forsch Geknal,
Nog 't Eerschot lost, als vlammend roemt het Doek,
"VOOR MAARSSEVEEN, VOOR MAARSSEN, MAARSSENBROEK".

De gloed verdween; de weêrglans scheen op 't wezen,
Der scharen, die heentrekkend 't kunststuk prezen.

Oud-Maarsseveen

D. B.

VOOR AL UW TRANSPORTEN

**INTERNATIONAAL TRANSPORT-
EN LIJNDIENSTBEDRIJF**

H. van Elst & Zoon

**DIEPENDAALSEDIJK 10 MAARSSEN
TEL. 1298**

Ford Dealer in de Vechtstreek

OOK VOOR A-1 GEBRUIKTE WAGENS

BREUKELEN
STRAATWEG 109
TEL. 03462 - 1745

MAARSSSEN
STRAATWEG 2-4
TEL. 03465 - 2541

Autobedrijf Roeleveld BV
